

دینی رسانه داشته باشیم؟ در این صورت پس از تربیت نیرو، با به کارگیری آن‌ها از ابتکارات و تحولات مدنظر در حوزه رسانه‌ای بهره‌مند خواهیم شد.

❖ در صداوسیما چه بستری‌هایی را برای تعامل با حوزه علمیه تعریف کرده‌اید؟
قسمتی از این پازل، عقبه‌تئوریک حوزه است که ساختاری با عنوان شعبه مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما در مشهد شکل گرفته است و باید فعال‌تر شود و تعامل بیشتری با حوزه برقرار کند.

بخش دوم پازل، شعبه‌ای از دانشکده صداوسیما قم است که تلاش داریم برای تربیت نیروهای آشنا به هنر و علوم رسانه‌ای، با رویکردی بین‌المللی در خراسان رضوی و برای شرق کشور طراحی و ایجاد کنیم که مورد استقبال هم قرار گرفته است. اگر بتوانیم در مشهد هم مثل قم چنین ظرفیتی را ایجاد کنیم و جهت‌گیری‌های بین‌المللی هم به آن بدهیم، تأثیر جامع‌تری هم خواهد داشت؛ چون ما پل ارتباطی سه کشور همسایه هستیم. اقدام دیگری که بسترهای آن را فراهم کرده و به توفیق الهی مطالعات آن هم انجام شده است، شبکه ملی زیارت است. رسانه ملی به سمت تخصصی‌سازی شبکه‌ها پیش می‌رود و مشهد مقدس که کانون زیارت است، با ظرفیت انبوه زوار داخلی و خارجی، حوزه علمیه کهن و دانشگاه بزرگی که دارد، می‌تواند عهده‌دار شبکه‌ای ملی و سراسری باشد که قطعاً بخشی از تولید محتوا و مضامین آن باید توسط حوزه تأمین شود. این شبکه، ظرفیتی است که می‌تواند از آن دو عقبه آموزشی و پژوهشی برای تولید محتوا بهره‌گیری کند و با رویکرد زیارت به تولید فیلم، پویانمایی و مستندسازی صحنه‌های باشکوه حضور دلدادگان ائمه معصومین (ع) در مشهد، عتبات و دیگر زیارت‌گاه‌ها بپردازد و هم‌چنین با خرافه و بدعت نیز مقابله کند. این طرح در کارگروه ملی زیارت تصویب شده است و راه‌اندازی آن به منابع مالی و تجهیزات بستگی دارد که انشاءالله امیدواریم بتوانیم آن را محقق کنیم.

❖ این دانشگاه در چه مرحله‌ای قرار دارد؟

مطالعات آن انجام شده و ادله مثبت و دلایل توجیهی آن به تهران فرستاده شده است. مسئولان دانشگاه آن را بررسی کرده‌اند و به توافقات اجمالی هم رسیده‌اند و بناسبت در نهادهای آموزش عالی پیگیری و بررسی شود.

اما بخش دوم که کار جدی‌تری می‌طلبد، حوزه مهندسی پیام و محتواست. این بخش یک خلأ جدی دارد که در برخی تولیدات ما به چشم می‌خورد. حوزه‌های علمیه وظیفه نانوشته نظارت را بر عهده خود احساس می‌کنند؛ اما این کافی نیست و حوزه باید سهم خود را در مهندسی پیام ایفا کند. کتاب موجود به تنهایی پیش‌برنده نیستند؛ چون زبان رسانه‌ای ندارند و به قولی مدیوم رسانه را رعایت نکرده‌اند و باید از زبان رسانه و هنر بهره بگیریم.

سومین عرصه‌ای که حوزه باید نقش جدی‌تری در آن ایفا کند، مدیریت رسانه است که باید با سامان‌دهی استعدادها و علائق، افراد متناسب با فضای رسانه در علمی مثل کلام و فلسفه و مهارت‌های تبلیغی کار بیشتری انجام دهند.

پس حوزه علمیه در بخش مهندسی پیام و طراحی محتوا، مدیریت و ساختار و نیز مباحث حرفه‌ای می‌تواند اثرگذار باشد.

❖ آیا در خود حوزه بستر چنین آموزش‌هایی وجود دارد یا نیازمند آموزش‌های مکمل دانشگاهی هستیم؟

می‌توان همان‌گونه که رشته‌های تخصصی متعددی در حوزه و مؤسسات حوزوی ایجاد شده است، با توسعه در نظام تبلیغ، گرایش‌هایی را طراحی کنیم و سرفصل‌هایی برای آن در نظر بگیریم. چرا نباید در حوزه‌های علمیه، گرایشی با عنوان دین و رسانه یا مدیریت

رسانه‌ها را مدیریت کنند تا آن رسانه مؤثر باشد.
از استاد شهید مطهری در اولین مصاحبه پس از پیروزی انقلاب سؤال شد که اگر بخواهید مسئولیتی را بپذیرید، کدام پست حکومتی را انتخاب می‌کنید؟ ایشان بدون تأمل و درنگ فرموده بودند: «رادیو و تلویزیون!» شخصیتی که افکار و اندیشه‌هایش چراغ راه ماست، تصدی این دستگاه تأثیرگذار را بر هر کاری ترجیح می‌دهد.

❖ روحانیون در صداوسیما چه کار کرده‌ایی می‌توانند داشته باشند؟ و برای آن چه آموزش‌هایی باید ببینند؟
رسانه دارای دو سطح است؛ یک سطح فنی و حرفه‌ای که شامل تهیه‌کنندگی، کارگردانی، فیلم‌نامه‌نویسی، تدوین، نورپردازی، گریم و غیره می‌شود و شبیه شناخت یک خطیب از نحوه بیان و تعامل، اما با پیچیدگی و حساسیت بیشتر است. زوایای نور، انتخاب شخصیت و قاب‌بندی از جمله همین موارد است و به‌طور کلی زبان تصویر، زبانی متفاوت است. مثلاً نورپردازی چهره به‌صورت نیم‌سایه، نشانه نفاق و زاویه بالای دوربین، نشانه استعلا و تفاخر ناظر و زاویه پایین، نشانه استعلائی سوژه است. یا مثلاً استفاده از زن در فیلم‌نامه به معنای دین و آیین است و هنگامی که یک زن به اسارت گرفته می‌شود، نشانه تهدید سرزمین و در برخی ژانرها معنای تهدید آیین را می‌دهد.

❖ رسانه بخشی از نظام ارتباطی حکومت دینی است و اولین حرکت تعاملی میان حوزه علمیه و رسانه، تأمین عقبه‌های تئوریک و مبانی نظری رسانه در حوزه‌های علمیه است.

❖ اگر حوزه‌های علمیه تاکنون از طریق منبرهای مقدس گفتاری و نوشتاری افکار خود را منتشر می‌کرده‌اند، باید منبرهای مقدس جامعه امروز را نیز پیدا کنند که البته بومی‌سازی این رسانه‌ها نیز بسیار مهم است.

از حساسیت‌ها و ملاحظات جامعه متدینین و مقدسین نسبت به رسانه، که به‌جاست و ضرورت هم دارد، باید معطوف به محکومات باشد؛ در غیر این صورت، مطرح کردن متشابهات و احتیاطات ما را در بهره‌برداری از رسانه مقید و محدود می‌کند. درست است که از ابزار غربی نباید به صورت عنان‌گسیخته و با تمام جذابیت‌هایش استفاده کرد، اما از سوی دیگر نباید رسانه را آن‌قدر محدود کرد که جذابیت‌های زیبایی‌شناسانه مورد نیاز جامعه را هم نداشته باشد.

اگر روش‌شناسی قرآن کریم را مبانی تبلیغ مؤثر قرار دهیم، می‌بینیم که با فراغت خاصی به موضوع تبلیغ دینی اشاره کرده و مراحل تبلیغ، تأثیرگذاری و اقناع را به زیبایی ترسیم کرده است؛ در موجزگویی، بیان، طراحی قصص، نشان دادن حلیت‌ها و حرمت‌ها و غیره. مثلاً در موضوعی چون حرمت شرب خمر، چه مراحل در جامعه جاهلی آن روز باید طی می‌شد تا به یک‌باره واکنشی تقابلی در جامعه ایجاد نشود؟ در رسانه نیز باید مراحل را برای بسترسازی نفوذ پیش‌بینی کرد. یکی از نکاتی که باید در حوزه‌ها شکل بگیرد، تأمین عقبه تئوریک نظام ارتباطی است. هنوز مباحث هنری، جایگاه خاصی در حوزه‌های علمیه پیدا نکرده است؛ ما به آموزش‌ها و پژوهش‌هایی درباره موضوع فلسفه هنر و رسانه، فقه هنر و رسانه، جامعه‌شناسی دینی هنر و رسانه، مباحث تربیتی و روش‌شناسی انتشار پیام نیاز داریم. به نظر من حوزه باید متولی این امر شود و نهادهای رسانه‌ای با اعتماد به حوزه، بخشی از فضای پژوهشی و علمی خود را به این امر اختصاص دهند.

❖ ما امروز شاهد بازتولید همان نقش‌های سنتی روحانیت در رسانه‌های نوین هستیم؛ آیا ظرفیت رسانه به این حضور محدود است؟

می‌خواهم کنش‌مندی حوزه را نسبت به رسانه مقداری توسعه دهم؛ باید نگاه جهان‌شمول حضرت امام (ره) در حوزه شکل بگیرد. اگر خودمان را به حوزه‌های داخلی محدود کنیم، شاید احساس شود که چه نیازی به رسانه داریم؟! اما اگر حوزه تربیت، آموزش و تبلیغ را مقداری توسعه دهیم و اساساً دین را عالی‌ترین قانون اداره جامعه بدانیم، نظام ارتباطی و رسانه‌ای هم باید در جامعه اسلامی شکل بگیرد. من حتی قائل به این هستم که علاوه بر راهبردسازی و سیاست‌سازی، حوزه‌های علمیه باید بخشی از

